

Resilienskraft i lantbruket

Slaktkycklingproducenters uppfattning om motståndskraft

Gustav Berglert och Karl Larsson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap/Institutionen för ekonomi

Agrar ekonomi

Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi, 1592 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2024

Resiliens i lantbruket: Slaktkycklingproducenters uppfattning om motståndskraft

Gustav Berglert & Karl Larsson

Handledare: Hanna Astner, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, , Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 HP

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi

Kurskod: EX0902

Program/utbildning: Agrar ekonomi

Kursansvarig inst.: Institutionen för ekonomi

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2024

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

Serietitel: Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi

Serienummer 1592

ISSN: 1401-4084

Nyckelord: Slaktkycklingproduktion, resilienskraft, entreprenörskap, kontext

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för ekonomi

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till fallföretagen som deltagit och visat engagemang i vår studie. Intervjuerna som gjorts har varit avgörande för arbetet och har genom er transparens varit väldigt roliga att genomföra. Tack för er tid, kunskap och vänlighet.

Utöver företagarna vill vi även tacka vår handledare Hanna Astner som genom sin breda expertis, glada humör och vänlighet gett oss tips och inspiration för att fullfölja arbetet.

Abstract

Swedish broiler producers today face challenges because of climate change, high prices of ingredients and a volatile food market. At the same time, rising interest rates and inflation have forced Swedish farmers to analyze their production to design their activities to become as resilient as possible.

The purpose of the study is to map out what perspective's broiler producers have on resilience in their company, how they work with resilience in their business and what opportunities and challenges towards resilience producers faces in their specific context. The study has been written with a qualitative research approach. A case study has been conducted in which three case companies, with broiler production as the main branch of activity, have been interviewed to identify the above substances. The interviews have been conducted in semi-structured form. All producers are in the south and are all members of the industry organization Svensk fågel.

The empirical data shows that the case companies see resilience as crucial to coping with shocks and financial difficulties. They emphasize that the work on resilience is integrated into everyday work and as a part of entrepreneurship. The interview participants consider resilience to be linked to profitability, and for companies to work actively with strategies such as increasing self-sufficiency and managing financial risks, for example by binding loans and prices long-term to a level they know they can handle. Safety thinking throughout the company and good staff are also factors that were mentioned to influence resilience. The relationship with the slaughterhouses and the broiler producers is crucial to the business, and these have a strong impact on the resilience that the entrepreneurs consider themselves to have. They see that cooperation between these actors throughout the value chain is important in order for the industry to continue to develop positively.

The conclusions that were drawn are that in recent years entrepreneurs have become more resilient conscious and that resilience is integrated into the day-to-day operations. They work primarily aims to make the company financially strong to be able to cope with large strikes in prices, but also by integrating a safety thought into the entire organization and using good staff to quickly make the right actions.

Keywords: broiler production, resilience, entrepreneurship, context

Sammanfattning

Svenska slaktkycklingproducenter står idag inför utmaningar till följd av klimatförändringar, höga priser på insatsmedel och en volatil livsmedelsmarknad. Samtidigt har höjda räntor och inflation tvingat svenska lantbrukare att analysera sin verksamhet till att utforma sin verksamhet till att bli så motståndskraftig som möjligt.

Studiens syfte är att kartlägga vilka perspektiv slaktkycklingproducenter har på resiliens i sitt företag, hur de arbetar med resiliens i sitt företag samt vilka möjligheter och utmaningar på resiliens producenterna ser i sina specifika kontexter. Studien har skrivits med en kvalitativ forskningsstrategi. En fallstudie har genomförts där tre fallföretag med slaktkycklingproduktion som huvudsaklig verksamhetsgren intervjuats för att kartlägga ämnena ovan. Intervjuerna har gjorts genom semistrukturerad form. Samtliga producenter är belägna i Sydsverige och är alla medlemmar i svensk fågel.

Empirin visar att fallföretagen ser resiliens som avgörande för att klara chocker och ekonomiska svårigheter. De betonar att arbetet med resiliens är integrerat i det vardagliga arbetet och är del av företagandet. Fallföretagen anser att resiliens kopplas till lönsamhet samt att företagen arbetar aktivt med strategier som att öka självförsörjningen och hantera ekonomiska risker, genom att exempel binda lån och priser långvarigt till en nivå de vet de klarar. Säkerhetstänk i hela företaget och kompetent personal är även något som togs upp att vara påverkande på resiliensen. Relationen med slakterier och kläckerierna är avgörande för företagarnas verksamhet och dessa har en stark inverkan på resiliensen som företagarna anser sig själva ha. Intervjudeltagarna ser att samarbetet dessa aktörer emellan är viktigt för att branschen ska fortsättas utvecklas positivt.

Slutsatserna som drogs är att företagarna under senare år blivit mer medvetna om vikten av att vara resilient och att dessa insikter integreras i den dagliga verksamheten. Producenterna arbetar främst med att göra företaget ekonomiskt starkt för att kunna klara av stora förnedringar i priser, men även genom att integrera ett säkerhetstänk i hela organisationen och använda sig av kompetent personal för att snabbt kunna göra rätt åtgärder för att hålla sig motståndskraftig ifall en kris skulle inträffa.

Nyckelord: Slaktkycklingproduktion, resilienskraft, entreprenörskap, kontext

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	7
Figur- och tabellförteckning.....	9
1. Introduktion	10
1.1 Bakgrund	10
1.2 Empiriskt Problem	12
1.3 Teoretiskt problem.....	12
1.4 Syfte och frågeställning	13
2. Metod.....	14
2.1 Avgränsning	14
2.2 Forskningsstrategi	14
2.3 Kvalitetskriterier.....	15
2.4 Datainsamling.....	15
2.5 Urval av fallföretag	15
2.6 Intervjuer	16
2.6 Kritisk reflektion	17
3. Litteraturgenomgång	18
3.1 Resiliens.....	18
3.2 Kontextens betydelse för entreprenörskap	19
3.3 Teoretisk syntes	21
4. Presentation av empiri.....	22
4.1 Empirisk bakgrund.....	22
4.2 Beskrivning av fallföretag	23
4.3 Fallföretagens perspektiv på resiliens	24
4.3.1 Dagens läge	24
4.3.2 Vad innebär resiliens för fallföretagen?	24
4.3.3 Företagarnas arbete med resiliens	25
4.3.4 Företagens resiliens kopplat till andra aktörer	26
4.3.5 Producenternas framtid och utvecklingspotential	27
5. Diskussion	29
5.1 Resiliens i fallföretagens verksamhet	29
5.2 Möjligheter och utmaningar med resilienskraft utifrån entreprenörens kontext	31

6. Slutsats och bidrag	33
6.1 Slutats	33
6.2 Bidrag	34
6.3 Förslag till vidare forskning	34
Referenser.....	35
Bilagor	38

Figur- och tabellförteckning

Figurförteckning

Figur 1. Totalkonsumtion i Sverige kött 2013-2022 (Jordbruksverket 2023)

Tabellförteckning

Tabell 1. Översikt fallföretag (Egen bearbetning 2024)

1. Introduktion

I följande kapitel presenteras studiens bakgrund med fokus på att klargöra de svårigheter som svenska lantbrukare idag står inför, vad resiliens i lantbrukssektorn innebär och varför det blivit ett allt mer relevant ämne. I nästkommande kapitel kommer begreppen svensk slaktkycklingproduktion, entreprenörskap samt kontext förklaras. Studien kommer att inrikta sig på slaktkycklingproducenter i Sverige och syftar till att analysera deras synsätt till resiliens i företaget samt hur de påverkas av den kontext som de verkar i.

1.1 Bakgrund

Till följd av klimatförändringarna blir extremväder allt vanligare. Med skyfall och översvämningar kan förluster inom lantbruket uppstå i form av urlakade jordar skördeförluster och försämrade skördekaraktär (Jordbruksverket 2020). I och med, bland annat, Rysslands invasion av Ukraina 2022 har det svenska lantbruket sett ökade kostnader för insatsvaror och höjda räntor. Osäkerhet och volatilitet på marknaden medför ett högre krav på lantbrukarnas arbete mot att minska skadorna för dessa chocker och lönsamhet i företaget är viktigare nu än innan (Sparbanken, 2022).

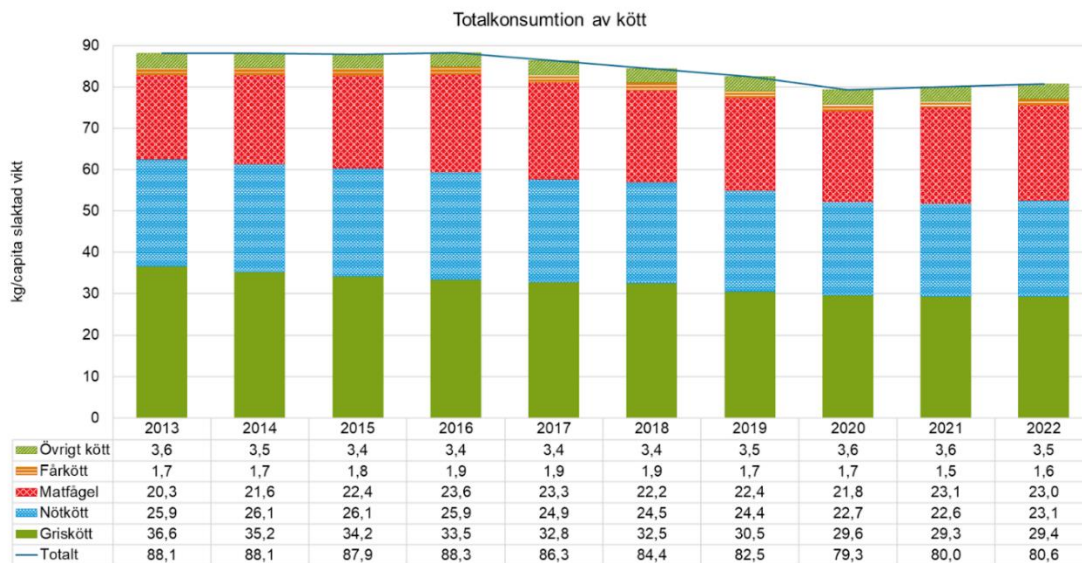
Urruty et al (2016) menar att resiliens har med tiden blivit allt mer relevant i lantbrukssektorn även om det inte i samma utsträckning blivit forskat på som de mer "vanliga" typerna av entreprenörskap. Som tidigare nämnt ser lantbrukssektorn fler utmaningar vilket har gjort resiliens mer relevant nu, än vad det tidigare betraktats vara. Lantbruket är på en mängd sätt olik från det vanliga entreprenörskapet eftersom att det är beroende av exempelvis rätt väder och speciell teknik.

Animalieproduktion möjliggör en cirkulär produktion med ett minskat behov av mineralgödsel och en dålig kvalitet på spannmålen kan komma till nytta genom djuren. Producenter av animalieprodukter, exempelvis producenter av slaktkyckling, kan ofta anpassa sig bättre än växtodlare, detta på grund av en förmåga att kunna använda sig av internt producerade insatsvaror istället för att köpa in (Jordbruksverket, 2022). Att därför studera dessa producenters

resilienskraft så kan vi få en bredare förståelse för vad som skapar ett motståndskraftigt lantbruksföretag.

Kyckling har sedan 1960-talet producerats i Sverige men har mellan 1995 och 2023 ökat i omfattning med 56% (Jordbruksverket 2023). Hela 99 % av den svenska slaktkycklingproduktionen är idag anslutna till organisationen Svensk fågel. Dessa är i dagsläget cirka 120 uppfödare som är fördelade från Mälardalen och söderut (Svensk fågel 2023).

I Sverige är slaktkyckling en liten bransch med fåtal slakterier och få producenter. Trots detta konsumerar svenskarna idag lika mycket nötkött som matfågel där slaktkyckling står för ca 96% av matfågelskategorin, trots att producenter av nötkött idag är ca 15 200 i antal. (Jordbruksverket, 2023). Detta tyder på att slaktkycklingproduktionen idag, trots fåtalet producenter, står för en väsentlig del av den Svenska livsmedelskonsumtionen, som visat i figuren nedan. Även om svensk kyckling idag har en stor marknadsandel har de på grund av det lilla antalet aktörer, begränsat mängden information till övriga marknader. Exempel på detta är att de största svenska slakterierna inte behövde rapportera sina försäljningspriser förrän 2019. Producenternas försäljningspris är fortfarande ingen som Jordbruksverket kan rapportera om (Jordbruksverket 2024).

Figur 1. Totalkonsumtion kött i Sverige 2013–2022 (Jordbruksverket 2023)

I takt med att resiliens inom lantbruket blir allt mer relevant på grund av de ovan nämnda anledningarna är därför ett kartläggande av hur dessa producenter arbetar med resiliens samt vilka perspektiv dessa har på resiliens.

1.2 Empiriskt Problem

LRF (2022) menar att de är oroade över produktionen av svensk mat på kort och lång sikt. Skördarna var dåliga i stora delar av Sverige (Lantmännen 2023). Något som drabbade många lantbrukare. Enligt lantbruksbarometern har den upplevda lönsamheten hos lantbrukare minskat, där 69% av de tillfrågade lantbrukarna upplever sin lönsamhet som "ganska dålig" eller "mycket dålig" hösten 2023, jämfört med 54% våren 2023 (Lantbruksbarometern, 2023). Detta föranledde till att lantbrukare behöver arbeta med och utvärdera sin motståndskraft inför kommande skördesåsonger. Att analysera vad som producenterna upplever påverka resiliens är viktigt för urskilja hur producenter kan arbeta med resiliens i företaget. Att studera synen på resiliens är inte bara viktigt utifrån lantbrukarens perspektiv. Idag efterfrågar konsumenterna hållbart producerad mat till rimligt pris, vilket ställer krav på kostnadseffektivitet men även på resiliens inför olika risker i lantbruksföretagen (Sparbanken 2022). Om inte lantbrukarna vet hur de ska arbeta med resiliens drabbar det alla aktörer i värdekedjan och slutkonsument. Det är därför av vikt att undersöka hur lantbrukare idag arbetar med resiliens i sina verksamheter.

I och med global uppvärmning och prissvängningar på marknaden är det viktigt att förstå lantbrukares synsätt på en motståndskraftig produktion, och på vilket sätt de upplever att kontexten de verkar i påverkar just motståndskraften.

Vår studie är verksamhetsinriktad, där vi vill ha slaktkycklingproducenternas bild av motståndskraft.

1.3 Teoretiskt problem

Forskning på resilienskraft inom lantbruket har tidigare haft fokus på klimat och ekologi (Webb et al. 2017). Flertalet artiklar behandlar motståndskraft och resiliens vid nöt- och mjölkproduktion (Kašná et al. 2022), växtodling (Sundstrom et al. 2023) och resilienskraft i utvecklingsländer (Muhan, 2022). Däremot har det svenska lantbruket inte studerats tillräckligt. Svenska slaktkycklingproducenters synsätt på resilienskraft är extra intressant då slaktkycklingbranschen har en unik produktion. Detta på grund av de fåtal producenter och slakterier som finns på marknaden vilket lett till att branschen inte i stor någon utsträckning är lika studerad som den resten av lantbrukssektorn.

För att förstå lantbrukarnas synsätt på resiliens behöver vi sätta perspektiv på den kontext som de verkar i. Enligt (Welter, 2011) är kontexten avgörande för entreprenörskap samt att faktorer kring verksamheten påverkar entreprenören. Kontexten ger hjälp till förståelsen för beslut kopplat till verksamhetens motståndskraft. Vårt teoretiska bidrag med studien är att bygga på redan

existerande teories ramverk och genom att använda kontextperspektivet på entreprenörskap för att ge en mer komplett bild av hur lantbrukare uppfattar resiliens. Resiliensforskningen kommer genom vår studie bli utvecklad då vi ger perspektiv på resiliens inom lantbruket som inte tidigare har studerats. Slaktkycklingproducenters synsätt på resiliens ger ett unikt bidrag till teorin.

1.4 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att förstå och analysera svenska slaktkycklingproducenters synsätt på resiliens i sin organisation och hur kontexten vilket producenten verkar i upplevs påverka arbetet mot ett resilient företag.

Forskningsfrågor:

- Hur ser svenska slaktkycklingproducenter på resilienskraft i sitt företag och hur arbetar men med resilienskraft i företaget?
- Vilka utmaningar och möjligheter kring resiliens möter slaktkycklingproducenter i sina specifika kontexter?

2. Metod

Detta kapitel syftar till att gå igenom den forskningsstrategi som studien använder, samt vilket urval och tillvägagångssätt, studien avser.

2.1 Avgränsning

Denna studie är inriktad på konventionell, svensk kycklinguppfödning som är ansluten till svensk fågel. Detta är på grund att endast 1% av alla uppfödare inte är anslutna till Svenskfågel, samt att den ekologiska produktionen skiljer väldigt mycket från den konventionella uppfödningen. Vi har alltså inte som ambition att göra en hård avgränsning av kycklingproducenter utan ämnat att ha med den stora majoriteten av dessa. I övrigt har vi valt att avgränsa vår definition av resiliens och kontext till vad som är beskrivet i bakgrunden.

2.2 Forskningsstrategi

Denna studie har använt sig av en kvalitativ forskningsstrategi med induktiv ansats. Det vill säga att vi med hjälp av vår insamlade empiri genererar teori (Bryman & Bell 2013). Studiens ändamål är att fånga den enskilde producentens ståndpunkter och uppfattningar om sin produktions resilienskraft. Eftersom dessa kan variera och uppfattas olika från fall till fall är det viktigt att analysera resultatet av den insamlade empirin för att därefter forma slutsatser. Till skillnad från den naturvetenskapliga, kvantitativa forskningsstrategin kommer denna studie ha en konstruktionistisk ontologisk inriktning (Bryman & Bell 2013). Detta ger studien en subjektiv inställning av verkligheten där uppfattning är olik andras och påverkas av bland annat sociala förhållanden som normer samt institutioner och skiljer sig därför från individ till individ (Bryman & Bell 2013). I och med att kvalitativ forskning handlar om att analysera individens uppfattade verklighet så finns det risk att resultatet skiljer sig från studie till studie, till skillnad från vad kvantitativ studie. Detta gör att den kvalitativa forskningsstrategin, enligt vissa forskare, är mindre trovärdig, och kräver därför att reflexivet genomsyras i hela studien genom att vi löpande genom forskningsprocessen reflekterar över hur våra egna uppfattningar

och åsikter kan påverka detta. Det är viktigt att vi är medvetna om detta och är självkritiska (Bryman & Bell 2013).

2.3 Kvalitetskriterier

Bryman och Bell (2013) diskuterar två viktiga begrepp för att bedöma kvalitativa studier: trovärdighet och äkthet. Trovärdighet innehåller fyra kriterier: tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering. Denna studie har fokuserat på dessa fyra kriterier. Tillförlitligheten uppnås efter att intervjudeltagaren tagit del av det insamlade resultatet för att sedermera bekräfta om detta är en bild av verkligheten som anses fånga deras subjektiva uppfattning. I denna studie har de intervjuade tagit del samt bekräftat sammanställningarna av intervjuerna, detta för att vi ska vara säkra på att den intervjuades perspektiv skildrats. Överförbarhet handlar om huruvida studiens resultat kan användas i andra kontexter och tidpunkter. I och med att våra fallföretag arbetar i olika miljöer kan resultatet påverkas och detta har därmed tagits hänsyn till. Pålitlighet kräver att forskaren noggrant dokumenterar forskningsprocessen och visar hur intervjuerna har genomförts. Detta har vi gjort genom att bifoga bilagor och skriva en omfattande empiri. Konfirmering innebär att forskaren måste vara medveten om och hantera sina egna förutfattade meningar under studien. Därför var det avgörande att vi var medvetna om hur våra egna värderingar och erfarenheter kunde påverka hur vi genomförde undersökningen och vad vi kom fram till. Exempel på detta är att vi såg till att inte försöka vinkla frågorna på ett sätt som gjorde att vi fick svar som eventuellt hade gjort det enklare för oss att dra slutsatser. Äkthet betonar vikten av att studien ger en rättvis bild av de undersökta personerna och hjälper dem att förstå deras situationer och eventuella förändringar. Genom hela studien har dessa kvalitetskriterier eftersträvat för att uppnå en studie av så hög kvalitet som möjligt.

2.4 Datainsamling

Insamlingen kommer delvis ske genom den befintliga litteraturen som avhandlas i litteraturgenomgången, men även genom intervjuer med svenska slaktkycklingproducenter från olika geografiska punkter i Sverige.

2.5 Urval av fallföretag

Urvalet av fallföretag är litet. Ovan framgår det att det idag finns 120 producenter av slaktkyckling ansluta till Svenskfågel vilket gör att urvalet är smalt. Av dessa 120 har vi inte valt ut tre fall att studera i mer detalj. På så sätt får vi möjlighet att

bättre förstå just dessa producenter och hur de ser på och hanterar resiliens. Producenterna är lika på det sätt att de alla bedriver slaktkycklingproduktion som huvudsaklig verksamhetsgren samt att de är ansluta till Svensk fågel. Samtidigt finns det skillnader producenterna emellan så som deras geografiska område, omfattning av produktion och slakteri tillhörighet. Dessa skillnader ger oss fler perspektiv på resiliens i deras verksamhet på grund av dessa skillnader. På grund av branschens utformning är samtliga företag är belägna i syd och mellan Sverige. En översikt över fallföretagen bifogas nedan.

Fallföretagen som inkluderas i denna studie tillfrågades direkt av oss författare och valdes sedermera ut baserat på intresse att delta i studien. Detta urval kallas för ändamålsstyrda och är en typ av icke-sannolikhetsbaserade urval. Det innebär att deltagarna väljs ut baserat på specifika kriterier som anses relevanta (Bryman & Bell, 2013).

Fallföretag	Region	Storlek (Stallyta kvm)	Slakteri	Annan Verksamhet	Antal Anställda
1	Skåne	16 000	Guldfågel	Spannmål, bostäder, skog, evenemang	4
2	Södermanland	14 000	Kronfågel	Spannmål, bostäder, skog	2
3	Södermanland	8200	Kronfågel	Spannmål, skog	1

Tabell 1. Översikt fallföretag (Egen bearbetning)

2.6 Intervjuer

Intervjuerna har gjorts som semistrukturerade med kvalitativ karaktär, där vi har frågor som delvis är kopplade till våra forskningsfrågor och teorier men där det också finns utrymme för att beskriva en helhet inom produktionen. Samtliga intervjuerna består av samma frågor och eftersom intervjuerna är semistrukturerade har genomförandet och på så vis också resultatet av varje intervju varierat. Det viktiga med intervjuerna är att frågorna är inbjudande till diskussion och att den intervjuade får möjlighet att ta upp konkreta exempel utifrån sig själv (Bryman & Bell, 2013).

Intervjuerna bestod av tre delar som har olika fokus. Inledande frågor som syftar till att få bakgrundsinformation om företaget och få en översiktsbild om de vi intervjuat, denna information är intressant för oss för att förstå företagarens förutsättningar och sätta denna i kontext. Nästa del av frågor syftar till att få en bättre uppfattning om hur företaget och ägarna ser på resiliens i företaget. Frågorna är anpassade utefter resilienskraft och ämnar hjälpa oss bygga vidare på denna teori. De sista frågorna syftar till kontexten som entreprenörerna verkar i och har som mål att ge en bättre förståelse för hur företaget betraktar omvärldens påverkan på sin verksamhet. Målet är att genom frågorna skapa diskussion och exempel där företagen naturligt har möjlighet att berätta om sitt arbete och synsätt med resiliens kopplat till deras situation/kontext. Samtliga intervjuer har spelats in och antecknats för att empirin skulle bli så överstämmande med intervjuerna som möjligt. Dessutom har samtyckesblanketter där fallföretagen ger sitt samtycke att vara med i studien gjorts och påskrivits. Inga fysiska observationer på företagen har gjorts.

2.7 Kritisk reflektion

Under arbetets gång har vi identifierat några brister i studiens genomförande. Dessa brister finner vi framförallt i mängden fallföretag som intervjuats där det för oss hade varit fördelaktigt om vi inkluderat fler producenter. Detta hade gjort att vi fått en bredare bild och fler perspektiv på hur producenter jobbar med resiliens i slaktkycklingproduktion vilket hade stärkt studien.

Vi hade även kunnat omarbeta vissa av våra forskningsfrågor för att få ett mer specialiserat svar. I efterhand upplever vi vissa av frågorna gav för stort utrymme för egen tolkning.

3. Litteraturgenomgång

För att uppfylla syfte och svara på frågeställningar, har en granskning av litteratur och befintlig forskning genomförts. Denna granskning har utförts med hjälp av en narrativ litteraturöversikt, en metod som anses vara särskilt passande för kvalitativ forskning, enligt Bryman och Bell (2017). Syftet med denna metod är att ge en översiktlig sammanfattning och analys av forskning inom ett specifikt ämnesområde. I vårt fall har insamlingen skett genom vetenskapliga artiklar, hemsidor och fysisk litteratur. Vi har kartlagt de forskningsområden som resiliens teori, kontext-teori och entreprenörskap har behandlat, både inom och utanför lantbrukssektorn. Till skillnad från systematiska översikter, där strikta kriterier styr urvalet av litteratur, låter den narrativa översikten forskaren fritt välja vilken litteratur som ska inkluderas. Detta har emellanåt kritiserats för subjektivitet och en brist på fokusering (Bryman och Bell, 2017). Dock innebär den här litteraturöversikten att författaren fritt kan inkludera relevant litteratur vilket gör att den är värdefull för att förstå kvalitativa dimensioner såsom teman och mönster i tidigare forskning. Denna metod är därför ett viktigt verktyg för forskare som syftar till att tolka och syntetisera komplexa fenomen som inte enkelt kan kvantifieras eller mätas.

3.1 Resiliens

Begreppet resiliens beskrivs av Barasa et al. (2018) som ett systems förmåga att handskas med rubbningar och hur systemet tar lärdom och utvecklas av chocker. Har systemet hög resiliens så är förmågan att anpassa sig och hantera rubbningarna bra, medan låg resiliens inte klarar av dessa rubbningar och lider därmed större skada i och med rubbningen (ibid.). Resiliens kan också beskrivas som ett systems förmåga att komma tillbaka till ett stabilt tillstånd efter ett störande tillstånd (Ponomarov & Holcom, 2009). Resiliens inom entreprenörskap är ett begrepp som i litteraturen har olika tolkningar och tar därmed olika former. Mcnaughton och Korber (2017) har kartlagt hur resiliens beskrivits i tidigare forskningsartiklar inom entreprenörskap. Artikeln visade en spridd uppfattning om begreppet resiliens, bland annat förklarades "Resilience in the Context of Entrepreneurial Failure" som fokuserar på resiliens sett till hur effektivt företaget kan återhämta sig efter att en kris redan inträffat. Den andra, "Resilience as a Process of Recovery and Transformation", syftar till företagets förmåga att kontinuerligt arbeta med resiliens

för att kunna anpassa sig när en kris inträffar (McNaughton & Korber 2017). Resiliens kan också beskrivas ut ett organisatoriskt perspektiv, och avser hur en organisation kan förmå att motstå chocker och kriser och därmed också hur organisationer arbetar med resiliens (Tengblad & Oudhuis 2014). Resiliens kan också delas in i kategorier: statisk och dynamisk. Statisk resiliens visar hur väl ett företag kan stå emot problem utan att tappa fart. Dynamisk resiliens handlar om hur snabbt ett företag kan resa sig efter ett bakslag, vilket kräver smart användning av tillgängliga resurser (Dormady et al., 2018).

Vi använder oss av resiliens för att hjälpa oss att besvara våra huvudfrågor. Resiliens är grundläggande för företags förmåga att motstå och hantera förändringar, inklusive deras kapacitet att återhämta sig och utvecklas efteråt. När det gäller företag, innebär resiliens att kunna hantera stress och plötsliga chocker som kan komma från inre och yttre omständigheter. Ett företags hantering av dessa situationer visar dess resiliensnivå. Företag med hög resiliens kan effektivt navigera genom motgångar, medan de med lägre resiliens kan misslyckas.

Teorin är viktig för att kartlägga hur väl svenska slaktkycklingproducenter har byggt upp företaget för att vara så okänslig mot konjunkturförändringar och chocker som möjligt.

3.2 Kontextens betydelse för entreprenörskap

Entreprenörskap är en process där individer enskilt eller i grupp identifierar och utvecklar möjligheter (Lazear 2005). Detta innefattar att upptäcka nya marknader eller förbättringsmöjligheter, och att genom innovation och strategisk risktagning skapa både ekonomiskt och socialt värde (Anderson 2002). Entreprenörskap kombinerar kreativitet, innovation och ledarskap för att förverkliga idéer och adressera samhällsutmaningar (Landström & Löwengren, 2009). Enligt Davidsson (2005) är entreprenörskap sammankopplat till vad som händer på marknaden när en entreprenör agerar och där marknaden drivs framåt av detta agerande.

Begreppet kontext är inom entreprenörskap bland annat beskrivet som omständigheter, förhållanden, situationer eller miljöer som påverkar ett fenomen (ofta en organisation), externt och som antingen begränsar eller möjliggör det (Welter 2011). Kontext kan också beskrivas som en entreprenöriell gärnings förekomst i en situation som påverkas av dess möjligheter och begränsningar (Johns 2006).

Kontext inom entreprenörskap kan beskrivas att aktiviteter och beslut påverkas av kontexten som de befinner sig i. Det är därför viktigt att beakta deras kontexter för att förstå entreprenörskapet och dess komplexitet. Dessa är olika för alla

entreprenörer och det är därför viktigt att kartlägga dessa innan slutsatser kan dras om entreprenörens aktiviteter och beslutsfattande. Den är också viktig då kontexten skapar möjligheter och sätter begränsningar för den individuella entreprenören (Welter, 2011). Att driva företag inom lantbruk i Sverige påverkas inte bara av individen utan också av den specifika regionens förutsättningar (Jack & Andersson 2002). Entreprenörskap kan vara mer utbrett i vissa områden jämfört med andra, beroende på lokala resurser, tillgång till marknader och infrastruktur. Dessa kontextuella skillnader spelar en stor roll i att forma de möjligheter och utmaningar som lantbruksföretagare står inför (Hellerstedt & Wiklund; Landström & Löwengren, 2009). För att bryta ner denna komplexitet kan kontexterna förstås utifrån olika dimensioner, som social, rumslig och institutionell (Welter 2011).

Social kontext inom entreprenörskap handlar främst om nätverk. Nätverket kan tillhandahålla finansiella medel, nya medarbetare/kunder, information men också emotionellt stöd från familj och vänner. Begreppet understryker den koppling som finns mellan sociala och samhälleliga förhållanden när det kommer till entreprenörskap (Welter 2011). Korsgaard (2011) beskriver att entreprenörens möjligheter skapas av sociala interaktioner och det finns faktorer som entreprenören själv inte kan påverka. Nätverken som utformas är ofta begränsade till den regionala kontext en entreprenör verkar i.

Den omgivning som en entreprenör verkar i är under ständig förändring och dessa borde ses som subjekt som samverkar och påverkar varandra (Andersson 2000). Den rumsliga kontexten handlar om att sätta entreprenörskapet i perspektiv till var det utövas. Det kan vara allt från lokala samarbeten inom ett visst område eller ort till nationella regeringar. Lokala samarbeten eller föreningar kan få, förutom individuell vinning, sociala och samhälleliga nyttan att öka. I och med den nära kopplingen till normer och samhällsstruktur så är den rumsliga kontexten ofta sammanlänkad med den institutionella kontexten (Welter 2011). Den rumsliga kontexten kan också agera som en begränsning då den lokala omgivningen ofta ger förutsättning för en entreprenörs värdeskapande (Jack och Andersson 2002). I förhållande till den rumsliga kontexten så verkar entreprenören även i förhållande till institutioner.

Institutionell kontext delas upp i formella och informella institutioner där den formella institutionen fokuserar på ekonomiska och politiska regler vilka skapar fördelar eller restriktioner gentemot entreprenören. Detta kan vara lagar eller regleringar som berör marknader eller egendomsförvaltning. De informella institutionerna fokuserar på normer, attityder och värderingar i samhället. Normerna inom ett samhälle kan ha en avgörande påverkan på entreprenörskapets möjligheter till exponering, exploatering och tillgång till resurser. Förståelse för

institutionerna kan vägleda forskare och beslutsfattare få uppfattning om vad som påverkar entreprenörskap och hur de ska arbeta för att främja entreprenörskap och innovation (Welter 2011).

3.3 Teoretisk syntes

Syntesen ämnar sammanställa de teorier och målvariabler som intresserar. Med hjälp av vår empiri är vårt mål att bygga vidare på våra teorier för att kunna ge en mer omfattande bild av vad de innebär och för att ge dem en mer omfattande bredd. Att sätta lantbrukaren i kontext av dess påverkande faktorer är avgörande för att få reda på vilka faktorer som lantbrukare anser påverka motståndskraften i produktionen. Resiliens är också relevant då det belyser ett systems anpassningsförmåga i samband med chocker, något som lantbruket de senaste åren fått bevittna. Enligt Alsos et al. (2003) skapar entreprenörskap ekonomisk stabilitet i ett lantbruksföretag. Detta styrker kopplingen mellan entreprenörskap i kontext och resiliens och därmed den teoretiska syntesen i arbetet. Att få insikt i slaktkycklingproducenters synsätt till resilienskraft i verksamheterna är en viktig del i att långsiktigt få det svenska lantbruket mer motståndskraftigt och därmed mer lönsamt.

4. Presentation av empiri

I detta kapitel presenteras det empiriska material som vi genom intervjuerna samlat in. Intervjuer är gjorda med producenter av slaktkyckling i Sverige. Detta innefattar beskrivning av fallföretagens verksamheter och producenternas uppfattning om resiliens och hur kontexten som de verkar i påverkar deras produktion.

4.1 Empirisk bakgrund

Samtliga företag har slaktkycklingproduktion som sin huvudsakliga verksamhetsgren i deras företag. På grund av att alla har slaktkyckling som huvudsaklig verksamhetsgren finns det gemensamma förutsättningar i sin produktion. För att få en bättre förståelse för detta och för produktionsformen i detaljnivå, väljer vi därmed att presentera dessa förutsättningar.

Den svenska djurskyddslagen tillåter en beläggning på 36 kilo kyckling per kvadratmeter medan EU har krav på max 42 kilo per kvadratmeter (Svensk fågel 2023). Vanligtvis består produktionen av 7 omgångar av kycklinguppfödning per år och den genomsnittliga omgången består av cirka 85 000 kycklingar. För producenterna är branschen kontaktstyrd, detta innebär att producenten måste ha avtal med ett slakteri för att få bygga stall och starta produktionen. Detta är en av anledningarna till att aktörerna på marknaden är få. Idag utgörs 87% av marknaden av slakterierna Guldfågel och Kronfågel. Från producentens håll blir de därmed väldigt beroende av slakteriet, oavsett storlek. Kommunikationen dessa parter emellan blir därmed viktig för en väl fungerande produktion. (Svensk fågel 2023)

4.2 Beskrivning av fallföretag

Företag 1

Företag 1 är beläget i nordvästra Skåne och är idag familjedriven. Gården har en historia på nästan 300 år och har tidigare haft både kor och grisar. Sedan 2003 har företaget bedrivit slaktkycklingproduktion i kombination med växtodling bestående av spannmål, brukande av skog, uthyrning av bostäder och evenemanglokal. Sedan första stallet byggdes 2003 har de tills idag utveckla produktionen från 4000 kvadratmeter stallyta till en yta som idag ligger på 16 000 kvadratmeter. Företaget levererar till Guldfågels slakteri i Falkenberg vilket de gjort sedan 2008, innan dess var företaget leverantör till Kronfågel i Kristianstad. Som foderleverantör arbetar företaget med Svenska foder. Idag har företaget 4 stycken anställda där 2 stycken jobbar strikt med kycklingarna och 2 stycken jobbar i växtodlingen men hoppar in i kycklingproduktionen vid behov.

Företag 2

Företag 2, belägen utanför Malmköping i Sörmland har varit i familjens ägor sedan 1999 då familjen köpte det från konkurs. Gården har sedan dess utvecklats både inom sina verksamhetsgrenar men även sett till brukat areal. Företaget har under 2000-talet gjort investeringar både i mark och i produktionen. 2003 byggde företaget sitt första kycklingstall på 3000 kvadratmeter och har sedan dess utvecklat denna yta till 14 000 kvadratmeter. Sedan start har företaget samarbetet med Kronfågel och levererar sina kycklingar till slakteriet i Katrineholm. Ansvar för kycklingproduktionen hålls inom familjen men de har även två stycken heltidsanställda i stallen. På gården värmer de sina stallar med flispanna som byggdes under 2020 och fick därmed tillstånd att investera i 10 000 kvadratmeter stallyta till vilket de nu funderar över.

Företag 3

Företag 3 är beläget i Sörmland och är sedan 1991 drivet av familj. Tidigt bestämde ägaren sig för att skaffa en ny produktionsgren i företaget vilket var slaktkyckling. Redan på 90-talet byggde de sina två första stallar som uppgick till 4200 kvadratmeter stallyta, idag har de utvecklat verksamheten till 8200 kvadratmeter stall. Under ett år har företaget i snitt 7,5 kullar och producerar totalt ca 1,1 miljoner kycklingar om året. Företaget levererar idag kycklingarna till Kronfågels slakteri i Katrineholm, ungefär 1 mil från gården. Utöver slaktkycklingproduktionen har man på gården en spannmålsodling samt en del skog. Arbetsbördan i företaget är utdelat på de familjemedlemmar som är involverade i driften samt en heltidsanställd i kycklingarna.

4.3 Fallföretagens perspektiv på resiliens

I detta avsnitt ämnar vi avhandla de perspektiven på resiliens, dagens omvärldsläge och arbete med resiliens som via vår empiriinsamling tagit del av. Perspektiven delas upp och avhandlas tema för tema.

4.3.1 Dagens läge

Vid insamling av empirin har de intervjuade fallföretagen beskrivit det läge som idag råder inom branschen och hur detta upplevs på producentnivå. Konsensus samtliga företag sinsemellan är att branschen idag befinner sig i en svacka, tiderna är nu tuffare än vad de tidigare varit. Anledningen till detta går för alla tillbaka till de höjda priserna på insatsvaror, som foder, spån och energi samt en stor ökning i kapitalkostnader för företagen. Företagare 2 sa följande *”När foderpriset stack iväg ökade det från ca 3 kronor till ca 7 kronor. Vi som köper in 1000 ton foder per kull ser helt plötsligt en ökning i foderkostnad från tre miljoner till sju miljoner, klart det påverkar vår lönsamhet negativt”* Företag 1 tryckte även starkt på att de känner sig bakbunden sett till dessa höga priser. *”Eftersom spånet har blivit en bristvara måste vi nöja oss med det höga priset för att få något överhuvudtaget”*. Dessa höjda kostnader är inte något de upplever de sett tillräckning stor kompensation för i avräkningspriset ännu, vilket gör att producenterna känner sig svagare idag än vad de gjort på länge.

4.3.2 Vad innebär resiliens för fallföretagen?

Fallföretagarna fick tidigt under intervjuerna fråga om vad resiliens innebär för dem i deras företag. Svaren var ganska lika varandra, företag 1 sa följande *”Göra sig inte så sårbar, ha marginal, lite extra pengar på kontot och låta vissa saker kosta för att skaffa sig trygghet”*. Företag 3 sa *”Det är en del av hela företagandet, man värderar sina risker och möjligheten att stå emot och minimera dessa”*. Samtliga företagare menade att resiliens innebär förmågan att utföra förebyggande åtgärder i företaget för att motstå eventuella kriser delvis finansiella men även saker som kan påverka besättningen exempelvis en sjukdom. Dessvärre menade samtliga att resiliens i företaget är starkt kopplat till lönsamhet. Företag 2 menade att nyckeln till att bibehålla motståndskraften är att ha bra ”snurr” på pengarna i företaget. Ett företag som är likvid klarar av högre räntor, inflation och priser på insatsvaror. De menade därmed att lönsamheten är avgörande för att göra företaget mer resiliert. Resiliensens koppling till lönsamhet är något som alla företagare var eniga om och tryckte mycket på under empiriinsamlingen. Resiliensens relevans var även ett ämne som flera gånger lyftes i av företagarna där de menade att de reflekterat mer över företaget resiliens senaste tre åren än innan dess. Företagarna pekar mot att

anledningen till detta är att det helt enkelt är en oroligare omvärld med krig, pandemi och dåliga spannmålsår. Alla menade på att tankesättet kring resiliens är något som inkluderas i företagandet dag till dag och är inkluderat i deras verksamhet, även om alla inte jobbar med frågan på samma sätt.

4.3.3 Företagarnas arbete med resiliens

För att tydligare förstå vilka perspektiv som fallföretagen har på resiliens är det viktigt för oss att förstå hur de arbetar med att bli mer resilienta i den dagliga verksamheten. Samtliga företagare uttryckte att resiliens är ett fenomen som de tänkte och jobbade med ofta för att förbättra verksamheten. För fallföretagarna rörde det sig inte bara om enskilda åtgärder utan även hur de valt att strukturera verksamheten på ett sätt som ger möjlighet till att vara mer självförsörjande och uppnå ett kretslopp inom företaget. Mer självförsörjning inom företaget leder till färre utlägg på externa insatsvaror och en kostnadsreduktion uppstår, därmed blir företaget mer lönsamt. Detta kretsloppstänk är en faktor som många gånger togs upp som en styrka för företagen i intervjuerna. Använda sin egen gödsel på spannmålsarealen för att sedermera elda med egen halm, eller bruka den skogsareal som fanns tillgänglig för att få fram flis, och på så sätt värma stallen är exempel på detta. Utöver kretsloppstänket togs en stor mängd exempel upp på de sätt som företagen jobbar med resiliens.

Det mest återkommande exemplet som togs upp är hur företagen bearbetar uppbindande av priser långsiktigt samt hur de tänker kring räntor och belåning. Företag 1 menade att de försöker applicera ett säkerhetstänk när det gäller att binda priser på exempelvis foder långsiktigt. Istället för att konstant jaga den bästa affären binder de hellre upp sig till ett pris de vet de klarar av långsiktigt med dem avräkningspriser företaget har. Detta tankesätt är en effekt av den volatila marknaden som vi ser idag. Företag 3 menade på att arbetet med räntor och hålla ner belåningen är en viktig del av deras resiliensarbete. Binda räntor på nivåer de vet är långsiktigt hållbara och amortera när de har likviditet var faktorer som företagaren menar är avgörande för att vara motståndskraftiga ekonomiskt. Samtliga företagare höll med om att hålla nere belåningsgraden är en viktig pelare för att hålla sig motståndskraftiga, speciellt med de höga kapitalkostnader som vi ser idag.

Ytterligare ett perspektiv på arbetet med resiliens togs upp av Företag 2 där företagaren menade att personalen är en stor del i att företaget skapa ett resilient företag. Han menar att djur kräver omsorg och närvaro. Anställda som kan identifiera problem snabbt och lösa dessa kan göra stor skillnad i slutändan. Detta gäller enligt företagaren om något exempelvis går sönder i stallen eller om djuren mår dåligt på något sätt. Företag 3 tog även upp vikten av duktiga anställda som en

viktig del av verksamhetens lönsamhet. Anställda som har konstant tillsyn till djuren ser till att åtgärder sett till djurens tillväxt sker snabbt. Om de kan optimera foderkvoten till en optimal mängd för att få djuren att landa på målvikt gör det stor skillnad i avräkningspriset. Diversifiering togs upp som ett annat exempel på att göra hela företaget något mer resiliënt. Företag 3 tog upp detta som en viktig del av verksamheten. Att kunna använda de maskiner som de redan använder till det alldagliga arbetet och exempelvis ploga snö med dessa vintertid genererar en extra inkomst om gör företaget mer likvit, vilket för företagarna innebär ett mer resiliënt företag. Även om företagarna tog upp flera konkreta och bra exempel på hur de bedriver resiliens arbete på producentnivå är resiliensen inom slakkycklingbranschen starkt påverkad av andra aktörer.

4.3.4 Företagens resiliens kopplat till andra aktörer

Forskningsfrågan som kopplar kontexten i företagarnas resiliensarbete är den sista som under empiriinsamlingen togs hänsyn till. Fallföretagaren kunde ge oss en omfattande bild av hur deras produktion påverkades av andra aktörer och hur detta påverkar resiliensen i företaget på gott och ont. Det mest omfattande och mest omdiskuterade exemplet på andra aktörer enligt företagen är slakterierna. Företag 1 uttryckte hur stor inverkan slakteriet har i produktionen och att företagaren ofta känner att de är i ”klorna” på att slakteriet sköter sin sida av arbetet. Inverkan kommer i en mängd olika former som företagarna tog upp. Slakteriet påverkar produktionen genom att bestämma hur många kullar producenten ska ha per år, det vill säga hur många kycklingar som totalt får levereras från gården. De har bestämmande över vilken målvikten, det vill säga vikten på kycklingen vid slakt som producenten ska hålla sig till under varje kull. Företag 2 tog upp ett annat intressant perspektiv gällande relationen till slakteri och kläckeri. Han menar på att de slakteriägda kläckerierna som levererar kycklingarna till producenter idag har för låga kvalitetskrav på sina kycklingar vilket resulterar i att producenterna förlorar omsättning då dessa dör. Företagaren menar på att ett mer enhetligt samarbete parterna emellan, skulle vara till fördel för lönsamheten i hela kedjan.

Enligt företagarna finns det både positiva saker och negativa saker sett till företagetens resiliens med att vara så pass styrd av slakterierna som producenterna idag är. Det negativa enligt företag 1 är de inte alltid får producera till sina stalls högsta kapacitet eftersom slakteriet solidariskt och ger samma förutsättningar till alla sina producenter. Det vill säga att alla ska missa lika mycket dagar av produktion om detta skulle behövas oavsett storlek. Detta gör att vissa producenter i sin tur förlorar omsättning. Solidariteten sågs dock inte bara negativ. Samtliga företagare tog även upp prissättning som en nackdel med relationen till slakterierna. Slakterierna och producenterna förhandlar gemensamt fram avräkningspriset som producenterna får, dock upplevs det att slakteriet på senare tid uppnått en starkare

förhandlingskraft vilket gör producenterna mer styrda. Förhandlingarna är ofta tidskonsumerade och tar lång tid, att få högre täckning för exempelvis högre foderpriser tar idag för lång tid. Företagarna var eniga om att de gärna sett större förståelse för varandra i hela ledet. Dock var det inte bara nackdelar med att ingå i ett slakteri på det vis man gör inom slaktkycklingbranschen.

Det positiva med att vara slakteristyrda och ingå i ett samarbete med slakterierna på det vis som beskrivits är den trygghet som företagarna anser uppstå. Företagen menade att branschen är ganska ”skyddad” sett till utbud och efterfrågan. De menade att i och med att du som producent har ett kontrakt med slakteriet kommer du alltid få producera till ett satt pris. Olikt andra typer av animalier slår inte priset upp eller ner och produktionen är garanterad. Företag 3 uttryckte att detta bidrar till att företaget blir mer resilient av denna struktur, *”Det finns ett golv i produktionen vilket gör att vi inte riktigt ser några extrema nedgångar, dessvärre når vi kanske inte lika högt som i vissa fall men detta känns tryggare för oss”*. Även om företagen var eniga om att högre avräkningspris behövs för att få tillbaka den bra lönsamheten var de trots allt eniga om meningen med att strukturen av branschen gav dem en viss trygghet mot exempelvis rejäla prishöjningar. Vidare förklarade företag 3 och 2 hur producenterna för ett visst slakteri känner sig trygga och starka i det kollektiv som byggs upp producenterna emellan. Företag 3 förklarade att producenterna jobbar alla i samma intresse och att de har förståelse och är solidariska för varandra, även om det är av nackdel för vissa av dem. Tillsammans diskuterar producenterna sin lönsamhet, benchmarking och ger tips och råd till varann. Företag 2 och 3 menade på att detta är en styrka för producenterna. Detta menar företagen ökar möjligheten att göra sitt företag resilient.

4.3.5 Producenternas framtid och utvecklingspotential

De slutliga frågorna som ställdes till företagen vidrörde hur de ser på deras och branschens utvecklingspotential och framtid sett till deras resiliens. Företagarna var eniga om att den dipp som de nu befinner sig i måste åtgärdas i form av ett högre avräkningspris så att företagen kan täcka sina högre kostnader och hoppas på att detta kommer ske vid nästa prisförhandling. Utöver det såg de ganska positivt på branschens utveckling. Företag 3 menade att kycklingen idag har en bra plats på livsmedelsmarknaden i Sverige och ser att efterfrågan kommer öka på kyckling. Dock menade han att det är viktigt att de svenska producenterna och slakterierna är starka och tar de marknadsandelarna. Företag 3 menade vidare att för att hålla hela kedjan stark måste en högre grad av förståelseaktörerna emellan implementeras. Denna utveckling menade han kommer leda till att producenterna på lång blir mer resilienta. I kontrast till detta tog företag 1 upp att ett hot mot branschen är den mediatäckning och djurrättsaktivister som verkat negativt mot kycklinguppfödning.

Dessa har enligt företaget smutskastat produktionen utan några riktiga belägg länge vilket gjort att efterfrågan påverkats negativt i perioder. Detta är ett hot mot producenternas resiliens efter som detta resulterar i tappad omsättning men även svenska produkters hänseende hos konsumenterna.

5. Diskussion

I detta kapitel kommer den insamlade empirin analyseras och diskuteras med utgångspunkt med de teorier som studien riktat in sig på, för att slutligen kunna besvara de forskningsfrågor som studien utgår ifrån.

Barasa et al. (2018) definierar resiliens som ett systems förmåga att motstå rubbningar och systemets anpassningsförmåga efter dessa. Intervjudeltagarna har en liknande uppfattning av begreppet med tillägg att de anser att resiliens innebär att inte vara sårbar och att ha ekonomiska och operationella buffertar. Företagarna menar att uppnå en viss grad av resiliens är viktigt för den långsiktiga tryggheten att företaget kan klara av chocker. Ett annat perspektiv som blivit relevant i och med empiriinsamlingen är att företagarna kopplar ihop resiliens med lönsamhet. Företagarna var eniga om att lönsamheten är avgörande för hur resilient företaget betraktas vara. Ett företag som har god lönsamhet och kan visa upp bra kalkyler klarar av högre räntor och prishöjningar vilket gör att de klarar av chocker på ett bättre sätt. Producenterna benämner även resiliens som en strategi för att företaget ska ha en långsiktig trygghet och hållbarhet. Denna resiliens leder till att företagen kan vara stabila och att växa även under svåra tider. Det handlar också om att stå emot svårigheter utan att ta för stora risker. Det är uppenbart att resiliens inte bara ses som en reaktion vid kriser, utan som en proaktiv strategi för att förbättra företagets långsiktiga hållbarhet och motståndskraft.

Producenterna benämner även resiliens som en strategi för att företaget ska ha en långsiktig trygghet och hållbarhet. Denna resiliens leder till att företagen kan vara stabila och att växa även under svåra tider.

5.1 Resiliens i fallföretagens verksamhet

Resiliens inom entreprenörskap är ett begrepp som i litteraturen har olika tolkningar och tar därmed olika former. Mcnaughton och Korbers (2017) har kartlagt hur resiliens beskrivits i tidigare forskningsartiklar inom entreprenörskap. I artikeln kartläggs flertalet perspektiv på resiliens. Författarna kom fram till två definitioner som ansågs vara de vanligaste i kartläggningen. Dessa var "Resilience as a Process of Recovery and Transformation", som syftar till företagets förmåga att

kontinuerligt arbeta med resiliens för att kunna anpassa sig när en kris inträffar. Det andra beskrevs som “Resilience in the Context of Entrepreneurial Failure”, och syftar till förmågan att återhämta sig efter att en kris eller chock inträffat (McNaughton & Korber 2017). Fallföretagen har gett perspektiv på resiliens och utifrån dessa har vi möjlighet att utveckla dessa definitioner på resiliens.

En strategi för att öka resiliensen som dessa företag tar upp är att skapa ett kretslopp inom företaget, vilket innebär att minska beroendet av insatsvaror genom att återanvända och återvinna resurser internt i organisationen. Insatsvaror som flis eller spannmål kan användas internt, vilket leder till kostnadseffektivitet och ökad lönsamhet, samtidigt som det minskar sårbarheten för prisförändringar. Perspektivet går att koppla till förmågan att kontinuerligt arbeta med resiliens och blir därmed en styrka för företaget när en kris inträffar. Detta kan betraktas som ett kretsloppstänk i företaget vilket bygger vidare på teorin om resiliens som en statisk företeelse.

Företagen fokuserar också på att hantera ekonomiska risker genom att ta långsiktiga beslut om prisbindning och räntebindning. Genom att säkra fasta priser för viktiga insatsvaror och binda räntor på nivåer som är långsiktigt hållbara kan företagen minska sin utsatthet för volatila marknader och höga kapitalkostnader. Utifrån Dormady (2018) som beskriver statisk och dynamisk resiliens bidrar detta perspektiv med ett sätt att hantera den statiska typen av resiliens där definitionen är hur väl företaget kan stå emot en chock eller kris utan att tappa fart. Företagarnas förmåga att minimera de finansiella riskerna gör att de blir mer resilient i ett fall då exempelvis de ser stora förnedringar i pris. Detta styrker definitionen om resiliens som ett sätt att kontinuerligt arbeta med att stå emot chocker och kriser.

En annan viktig del av motståndskraft är att investera i personalen och diversifiera verksamheten. Att ha kunnig och engagerad personal som kan identifiera och lösa problem på egen hand, kan bidra till att minska driftstopp och förluster. Diversifiering av verksamheten, till exempel genom att använda befintliga maskiner för att generera extra inkomster eller genom att erbjuda flera olika produkter eller tjänster, kan minska risken för förluster vid eventuella störningar i en enskild del av verksamheten. Även här ser vi att fallföretagen trycker hårt på att kontinuerligt arbetar med att göra sitt företag motståndskraftigt och hur detta integreras i företaget på mer sätt än ekonomiska. Ännu en gång kan vi argumentera för hur detta bidrar vidare till de perspektiv som syftar till hur resiliens ses som ett förebyggande verktyg till att hantera chocker.

Baserat på den empiri som samlats utifrån fallföretagen är det det kontinuerliga arbetet med resiliens som passar bäst in på slaktkycklingproducenterna perspektiv på resiliens, det vill säga Dormadys (2018) statiska resiliens samt Mcnaughton och

Korbers (2017) "Resilience as a Process of Recovery and Transformation". Empirin visar att resiliens är något som implementeras i det dagliga arbetet. Detta kan tolkas som att producenterna inte ser motståndskraft som något enskilt inträffande eller som något de implementerar vid en kris, utan något som integreras i företagandet, beslutsfattandet och den dagliga verksamheten. Intervjudeltagarna anser sig ökat sin reflektion över sårbarheten i deras produktioner de senaste åren i och med osäkerheten i omvärlden. Detta visar på en anpassningsförmåga och en vilja att förbättra verksamheten för att i framtiden kunna hantera chocker på ett effektivt sätt. Den ökande medvetenheten om resilienstrategin hos producenterna kan härledas till Korber & Mcnaughtons (2017) perspektiv om resiliens som förmågan att återhämta sig när kriser inträffar. Företagarna ansåg sig inte så väl förberedda på krisen som de hade velat va.

Resiliens inom slaktkycklingbranschen påverkas starkt av andra aktörer, vilket antyder att samarbete och relationer med andra företag och organisationer är en viktig faktor för att öka resilienskraften.

5.2 Möjligheter och utmaningar med resilienskraft utifrån entreprenörens kontext

Det finns många utmaningar i företagets kontext, vilka påverkar resiliensen. Eftersom 'kontext' är ett komplext och omfattande begrepp, har Welter (2011) föreslagit att detta kan diskuteras utifrån dimensionerna social, institutionell och rumslig kontext.

Företagets relation till slakterierna kan appliceras på Welter (2011) perspektiv om *social kontext*. Företagarna har alla beskrivit att intressenterna kopplade till branschen har stor påverkan på motståndskraften i verksamheterna, detta gäller både positiva och negativa faktorer. Fallföretagen förklarar att relationen med slakterierna är en central del av deras verksamhet och resiliensstrategi. De upplever både för- och nackdelar med relationen, den påverkar deras förmåga att vara motståndskraftiga och lönsamma i en konkurrensutsatt bransch. Detta eftersom slakteriet är en aktör som påverkar den sociala kontexten som entreprenörerna befinner sig i. Relationen i sin tur, påverkar slaktkycklingproducenternas förmåga att arbeta med motståndskraft. En av de mest uppenbara upplevda fördelarna är tillgången till en etablerad distributionskanal och en stabil marknad för sina produkter.

Den *institutionella kontexten* handlar om marknader, regleringar och normer i samhället. Detta påverkar producenterna genom en garanterad försäljningskanal,

stabil marknad som minskar risken för överskottslager och prissvängningar på marknaden.

I kontrast till möjligheterna av den institutionella kontexten kan den starka styrningen från slakterierna också begränsa producenternas flexibilitet och självständighet. Företag 1 nämner att producenterna kan bli begränsade i sin produktion om slakteriet beslutar att minska antalet kullar eller ändra målvikterna för kycklingarna. Detta kan leda till förlorad omsättning för producenterna och därmed en mer känslig resilienskraft.

Producenterna har ofta svårt att förhandla om priser med slakterierna, vilket kan förstås som en formell institution. Slakterierna är större och har mer resurser, vilket ger dem en starkare position på marknaden. Welter (2011) förklarar att dessa maktbalanser uppstår på grund av de regler och normer som styr branschen. Långvariga kontrakt och avtal ger slakterierna fördelen att kunna diktera villkoren för priser och leveranser, vilket gör det svårt för producenterna att påverka sina avräkningspriser och stärker slakteriernas övertag.

En intervjudeltagare upplevde att slakteriägda kläckerier har för låga kvalitetskrav på kycklingar som precis har kläckts. Detta kan i sin tur leda till att sjuka eller skadade kycklingar levereras till producenten, och därmed resultera i förlorad omsättning och säkerhet för producenten. Detta understryker vikten av samarbete och enhetliga standarder inom hela värdekedjan, vilket kan kopplas till den institutionella kontexten hos entreprenören. Det finns både standarder och regler som kan påverka det sätt slaktkycklingproducenterna lyckas utöva sin produktion så motståndskraftigt som möjligt.

Det *rumsliga* perspektivet på kontext kan appliceras på två av producenterna som har pekat på sin närhet till slakterierna som en styrka när det kommer till motståndskraft. De berättade att närheten gjorde produktionen mer kostnadseffektiv och att det fanns en positiv inställning i det fall producenterna skulle vilja utöka sin produktion och bygga mer stallar. Den rumsliga kontexten kan även bli en begränsande faktor då man kan blir låst till det närmsta slakteriet och måste därmed producera efter slakteriets kapacitet vilket kan bli en nackdel för större producenter.

Sammanfattningsvis är resilienskraften hos slaktkycklingproducenterna ses som ett kretslopp där kontexten producenten befinner sig i, påverkar förmågan att skapa ett resilient företag.

6. Slutsats och bidrag

Nedan sammanfattas de slutsatser som dras i studien utifrån syfte, forskningsfrågor samt de bidrag empiriskt och teoretiskt som studien ger.

6.1 Slutats

Syftet med studien var att förstå synsättet svenska slaktkycklingproducenter har på resiliens i sitt företag, samt hur den kontext som producenten befinner sig i påverkar producentens resiliens. Studien har visat att producenterna har en god uppfattning om resiliensen i sitt företag och att det ses som ett pågående arbete på en dag till dag basis. På senare år har medvetenheten om resiliens ökat i företagen vilket kan härledas till en volatilare marknad. Producenterna arbetar med resiliens på olika sätt, både ekonomiskt och operationellt dagligen i verksamheten. Uppfattningen hos slaktkycklingproducenterna är att resilienskraften är starkt påverkad av den kontext man verkar i.

Svenska slaktkycklingproducenter uppfattar resilienskraft som avgörande för att undvika sårbarhet och upprätthålla stabiliteten långsiktigt i företaget. Det ses som en proaktiv strategi för långsiktig trygghet och hållbarhet. Resiliens innebär förmågan att vara stabil och växa även under svåra tider, med försiktigt risktagande. Den är integrerad i företagskulturen och dagliga verksamheten, där företag aktivt arbetar för att förbättra sin förmåga att hantera och tåla svårare tider.

Studien visar vidare att producenterna har en mängd olika sätt se arbetet med resiliens i företaget. Dessa innefattar allt från försiktighet rent ekonomiskt men även ett arbete med att utveckla personal till att kunna fler delar av produktionen. Den organiska styrkan sett till resiliens, på grund av möjligheten till hög internanvändning av resurser för med sig motståndskraft till produktionen. Kontexten är avgörande för resilienskraften i företaget utifrån slaktkycklingproduktion vilken härleds till yttre aktörer som slakteri och kläckeri. Detta påverkar resilienskraften i företaget på positivt genom branschens skyddande natur med säkrade distributionskanaler och efterfrågan men negativt på grund av stark bestämelse av avräkningspris och logistik.

6.2 Bidrag

Det empiriska bidrag som denna studie genererat kopplas till lantbruket, slaktkycklingbranschen och framför allt till producenterna inom den. Studien har bidragit till en bredare förståelse kring hur slaktkycklingproducenter betraktar sin resiliens och hur man arbetar med resiliens i sin specifika kontext. För lantbruket som helhet bidrar empirin med överförbarhet genom de metoder som fallföretagen tillämpar, men även perspektivet på resiliens som något som sker dag till dag i verksamheten. Sättet som kontext betraktas hos fallföretagen är även relevant för lantbruket som helhet men framför allt för slaktkyckling som enskild bransch. Den inverkan på resiliensarbete som beskrivit gör det möjligt för yttre aktörer att tydligare se den påverkan de har på producenternas verksamhet sett till resiliens.

Sett till det teoretiska bidraget har studien bidragit med ett en större uppfattning om hur resiliens definieras inom lantbruket men även insikter i vilka faktorer som påverkar resiliensen negativt och positivt. Studien bidrar med att resiliens i lantbruket definieras som ett kontinuerligt arbete av åtgärder för att företaget ska klara av en kris bättre när den väl inträffar, vilket kan liknas vid statisk resiliens. Utöver detta har studien bidragit med en förståelse av hur kontexten i vilket företaget verkar har en betydande roll för slaktkycklingproducenters resiliens på, detta går framför allt att koppla till den relationen som denna typ av producent har till slakteriet. Kretsloppet som uppstår hos producenter av slaktkyckling är ett perspektiv som bygger vidare på befintlig teori. Detta kretslopp genererar en organisk form av resiliens i företaget vilket är perspektiv som tidigare inte uppkommit inom teorin. Komplexiteten i företagandet som leder till förmågan att internanvända resurser är alltså en bidragande faktor till ett mer resiliert företag.

6.3 Förslag till vidare forskning

Ett förslag på vidare forskning är att inkludera hela värdekedjans perspektiv på hur kycklingbranschen agerar för att få producenterna starka i svårare tider. Ett ytterligare intressant avsnitt skulle vara att sätta producenter med olika slakteritillhörigheter för att på ett mer utförligt sätt jämföra slaktkycklingsproducenternas inställning till resiliens. Detta hade kunnat göras i form av en kvantitativ studie där många producenter är med för att skapa mer grund i analysen.

Referenser

Anderson, Jack A. R. (2000). Paradox in the periphery: an entrepreneurial reconstruction? *Entrepreneurship & Regional Development*

Alsos et al. (2003). Farm-based entrepreneurs: *what triggers the start-up of new business activities?* [Alsos 435..443 \(emerald.com\)](#)

Barasa et al. (2018) What Is Resilience and How Can It Be Nurtured?
A Systematic Review of Empirical Literature on Organizational Resilience
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6015506/>

Bryman, A. och Bell, E. (2013). Företagsekonomiska forskningsmetoder, upplaga 2. Liber: Stockholm. [Hämtad: 2023-12-09]

Davidsson. P Researching Entrepreneurship New York Spinger (2005). [Hämtad 2024-04-24]

Dormady et al. (2018). An experimental investigation of resilience decision making in repeated disasters. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10669-021-09818-y>
[Hämtad: 2023-12-09]

Fortnox (2024) Vad är lönsamhet?
<https://www.fortnox.se/fortnox-foretagsguide/ekonomisk-ordlista/lonsamhet> [Hämtad 2024-04-20]

Landström, H., Löwegren, M., (2009). Entreprenörskap och företagsetablering - från idé till verklighet. Studentlitteratur AB, Lund. ISBN: 9789144021478
[Hämtad 2024-04-24]

Jack, S. L. & Anderson, A. R. (2002). The effects of embeddedness on the entrepreneurial process. *Journal of Business Venturing* [Hämtad 2024-05-05]

Jacobsen, D. I. (2004). *Organisationsförändringar och förändringsledarskap*. Studentlitteratur, Lund. [Hämtad 2024-05-05]

Johns, G. (2006). The essential impact of context on organizational behavior. *Academy of Management Review* [Hämtad 2024-05-05]

Jordbruksverket 1 (2020) Jordbruket och klimatet
[Jordbruket och klimatet - Jordbruksverket.se](https://jordbruksverket.se)
[Hämtad 2024-04-15]

Jordbruksverket 2 (2024) Konsumtion av kött
<https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/hallbar-produktion-och-konsumtion-av-mat/konsumtion-av-kott#h-Totalkonsumtionenavkott>
[Hämtad 2024-04-15]

Jordbruksverket 3 (2023) Slakt av fjäderfä vid slakteri efter Djurslag
<https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets> [Hämtad 2024-05-03]

Jordbruksverket 4 (2024) Priser och marknadsinformation
<https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/handel-och-marknad/priser-och-marknadsinformation-for-livsmedel> [Hämtad 2024-04-15]

Korber & McNaughton. (2017). Resilience and entrepreneurship: A Systematic literature review
https://www.researchgate.net/publication/321380097_Resilience_and_entrepreneurship_A_systematic_literature_review [Hämtad 2024-04-15]

Korsgaard, S. (2011). Entrepreneurship as translation: Understanding entrepreneurial opportunities through actor-network theory. *Entrepreneurship & Regional Development* [Hämtad 2024-05-05]

Lantmännen 2023,
[Årets svenska skörd är bland de sämsta på 30 år \(lantmannen.se\)](https://lantmannen.se)
[hämtad 2024-04-22]

Lazear, EP (2005) Entrepreneurship <https://www.jstor.org/stable/10.1086/491605>
[Hämtad 2024-05-16]

Muhan, Q (2022) Developing agriculture resilience in sub-Saharan Africa
<https://bsssjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/sum.12850>

Ponomarov, S. Y., & Holcomb, M. C. (2009). Understanding the concept of supply chain resilience. *The international journal of logistics management*
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09574090910954873/full/html/> [Hämtad 2024-05-27]

Riksdagen (2021) Rapport, Lantbrukets sårbarhet - en uppföljning
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/rapport-fran-riksdagen/lantbrukets-sarbarhet---en-uppfoljning_H80WRFR7/html/
[Hämtad: 2023-12-09]

Sparbanken. 2022. "Så påverkas svenskt lantbruk av Rysslands invasion i Ukraina".
<https://www.sparbankenlidkoping.se/marknadslaget/sa-paverkas-svenskt-lantbruk.html>
[Hämtad 2023-03-29].

Sundstrom et al. (2022) Resilience theory and coerced resilience in agriculture
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308521X23000173?via%3Di>
[hub](#) [Hämtad-05-23]

Svensk fågel (2023) Produktionskedjan
<https://svenskfagel.se/produktionskedjan/> [Hämtad: 2024-01-02]

Tengblad, S. & Oudhuis, M. (2014) *Organisatorisk resiliens: Vad är det som gör organisationer livskraftiga?* Upplaga 1, Studentlitteratur AB, Lund. [Hämtad 2024-05-07]

Urruty et al (2016). Stability, robustness, vulnerability and resilience of agricultural systems. A review
<https://link.springer.com/article/10.1007/s13593-015-0347-5>
[Hämtad 2024-04-05]

Welter, F. (2011). Contextualizing entrepreneurship—conceptual challenges and ways forward. *Entrepreneurship theory and Practice*
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/j.1540-6520.2010.00427.x>
[Hämtad: 2024-04-11]

Bilagor

Bilaga 1, *intervjufrågor, egen bearbetning*

Intervjufrågor: Kandidatarbete Resiliens i Slaktkycklingproduktion

- Får vi spela in kommande intervju?

Inledande frågor.

1. Gårdens historia? Hur länge har den drivits med slaktkycklingproduktion?
2. Var är gården belägen?
3. Berätta om gårdsstrukturen och storlek på besättningen (Uppvärmning, Foderförsörjning, Anställda)?
4. Har ni övriga verksamhetsgrenar på gården utöver kyckling?
5. Vilket slakteri levererar ni till? Hur upplever ni ert samarbete?
6. Hur ser ni på lönsamheten för alla er producenter i hela branschen?
7. Hur ser ni på lönsamheten i er egen produktion?
8. Vad är målet med produktionen?

Frågor resilienskraft (motståndskraft):

1. Många pratar om resiliens, dvs att det är viktigt för företag att stå emot förändring och kunna återhämta sig. Vad skulle en sådan resiliens kunna innebära för ditt företag/din gård?
2. Vad är resiliens för dig?
3. Hur håller du ditt företag livskraftigt vid eventuella kommande störningar?

4. Har du tidigare reflekterat över hur motståndskraftig din produktion är?
5. Hur motståndskraftig anser du att din produktion är?
6. Vilka faktorer påverkar din motståndskraft? rådgivning, kontrakt osv.
7. Hur har höjda räntor och inflation påverkat verksamheten? Isåfall hur?
8. Hur påverkar prisförändringar din produktion? (Inköp & försäljning)
9. På vilket sätt implementerar ni ert arbete med motståndskraft i den alldagliga produktionen?
10. Vad skulle en sådan resiliens kunna innebära för ditt företag/din gård?
11. Har ni förberett er på något sätt utifall saker inte går som planerat? Tänker ni på det? När, vad gör ni?
12. Har ni gjort Anpassningar i företaget vid något tillfälle? Ge exempel. T.ex. kring anställda, väder och vind, kostnader för insatsvaror, produktion, familj, grannar m.m.) Berätta, vad hände, vad gjorde ni, hur gick det.
13. Händer det något i omvärlden som ni oroar er för just nu (eller i framtiden)? Hur skulle det påverka?
14. Hör ni om andra som jobbar för att bli resilienta? Vad, hur?
15. Hur ser ett resiliert företag inom kyckl.prod. ut, enligt er. Finns det fördelar med resiliens, vilka? Finns det nackdelar, vilka?
16. Pratar du med andra kring förändringar som rör gården? Vilka? Kan du ge exempel?
17. Vilka störningar påverkar dig mest i ditt företag?
18. Kunder, leverantörer, regler, administration etc.
19. Hur lyckas du driva ett livskraftigt företag trots olika händelser, så som krig i omvärlden, pandemi eller torka?
 - Hur har tidigare kriser klarats av?
 - Lärde ni er något av krisen? Utveckling eller att motstå liknande kris?
 - Har du lärt dig av vad andra lärt sig av kriser?

Frågor kring omvärldsfaktorer:

1. Hur stor förhandlingskraft har du gentemot dina leverantörer? Påverkar den din resiliens på något sätt, i så fall hur?
2. Vad är de största tryggheterna/svaghetera i produktionen?
3. Går det ta bort något led som skulle göra dig mer självförsörjande? Till exempel göra energiförbrukningen internt?
4. Vart finns det mest utvecklingspotential i branschen?

Avslutade frågor:

1. Vill du ta del av vårt resultat efteråt?
2. Har du något som du vill tillägga eller fråga oss?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.